

MI A HELYZET A HULLADÉKKAL AZ EURÓPAI UNIÓBAN?*

Márki Petra - Nagy Ádám Lukács¹

A hulladékgazdálkodás szerepe napjainkban egyre fokozatosabban nyer hangsúlyosabb teret, hiszen nemcsak a gyorsan fejlődő világunk által megtermelt javak, hanem azok környezetre gyakorolt hatása is jelentős szerepet tölt be mindannyiunk életében. Ehhez kapcsolódóan egyre többször hallhatunk vagy láthatunk a környezetvédelem témakörébe tartozó szakszavakat, vagy kifejezéseket, amelyek mindenki számára hétköznapivá válnak – mint például a klímaváltozás, és az ezt kiváltó globális felmelegedés. A különböző nemzetek és nemzetközi szervezetek, közösségek - ahogyan jelen estében az Európai Unió is – kiemelten foglalkozik a környezet által adott kihívások megoldásával és a fenntartható fejlődés jelenségével. Ezt elsősorban a jogszabályi háttér formálásával érheti el; azáltal, hogy szigorúan veszi a különböző környezetvédelmi területek, illetve az ezekhez tartozó közigazgatási feladatokat - így a hulladékgazdálkodást is.

1. Mi a különbség a szemét és a hulladék között?

A mindennapokban szinonimaként használjuk a két kifejezést, azonban alapvető különbségnek tekinthető, hogy amíg a hulladék valamilyen módon újra felhasználható - és ebből kifolyólag értéket képviselhet -, addig a szemét értéktelen, a kezelése költséges és folyamatos problémát okoz. Általában a hulladékgazdálkodásban szemétnek a vegyesen gyűjtött és hulladéklerakóba kerülő „dolgokat” értik, hulladéknak pedig az elkülönítve (szelektíven) gyűjtött, ill. gyűjthető „dolgokat”.²

A mainstream kultúrában is egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek egyes zöld mozgalmak, mint pl. a zero- vagy a low waste. Szintén felkapott fogalomvá vált a körforgásos gazdaság, amely egy olyan rendszert ír le, amely a lehető leghosszabb ideig megőrzi a termékek, anyagok és erőforrások értékét a gazdaságban, és minimalizálja a hulladékkeletkezést: ilyenkor a termékeket újrafelhasználják, megjavítják, újragyártják vagy újra feldolgozzák.

2. Az EU és a párizsi egyezmény: út a klímasemlegesség felé

A Párizsi Megállapodásban a részes államok kitűzték azt a közös célt, hogy a globális felmelegedést az iparosodás előtti szinthez képest 1,5 Celsius-fokra

---

* DOI 10.21867/KjK/2024.4.6.

¹ Márki Petra és Nagy Ádám Lukács, joghallgatók, DE-ÁJK

² Szelektálok (2013): Hulladék és szemét. Forrás: <https://szelektalok.hu/hulladek-es-szemet-2/> (2024.11.15.)

korlátozzák. E cél elérése csak úgy valósítható meg, ha megfelelő szakpolitikai döntések és strukturális változtatások is támogatják azt, valamint az egyének, háztartások is elkötelezettek a változtatás mellett. Ez utóbbit szeretné támogatni és motiválni az EU 1,5°-os életmóddal kapcsolatos kezdeményezése, amely olyan ajánlások és intézkedések összességét jelenti, amelyek célja az életmódok összehangolása a 1,5°-os célkitűzéssel. Ez a kezdeményezés hangsúlyozza, hogy az éghajlati célok eléréséhez jelentős változásokra van szükség az egyének és közösségek életmódjában, fogyasztásában és a környezettel való kölcsönhatásban. Így a legfontosabb szempontok közé tartozik a fenntarthatóbb fogyasztási minták felé való elmozdulás ösztönzése, például a hulladék minimalizálása.³

3. Az EU hulladékgazdálkodási jogszabálya: a 2008/98/EK irányelv

Hogy ez a törekvés eredményes legyen, az Unió irányelveken keresztül orientálja a tagállami jogalkotást arra, hogy intézkedéseket eszközöljön a megfelelő hulladékgazdálkodási gyakorlat kialakítása érdekében. Az EU hulladékgazdálkodási jogszabályát⁴ 2008-ban, majd 10 évvel később annak a módosító rendeletét⁵ fogadták el. Az irányelvet 2010. december 12-ig kellett átültetni a nemzeti jogba, ez Magyarországon a 72/2013. VM rendelettel valósult meg. A 2018/851 módosító irányelv átültetésének határideje 2020. július 5. volt, ezt Magyarországon a 43/2016. FM rendelet a hulladékgazdálkodással kapcsolatos ártalmatlanítási és hasznosítási műveletek felsorolásáról ültette át.

Az 2008/98/EK irányelv egy jogi keretet hoz létre az unió területén végzett hulladékkezelésre vonatkozóan, amelynek célja a környezet és az emberi egészség védelme azáltal, hogy hangsúlyozza a helyes hulladékgazdálkodási, hulladékhasznosítási és hulladék újrafeldolgozási módszereknek az erőforrásokra nehezedő teher csökkentése szempontjából vett jelentőségét, továbbá javítani kíván az erőforrások felhasználásán. Az irányelv továbbá megerősíti a „szennyező fizet” elvet, ezáltal a hulladék eredeti termelőjének kell megfizetnie a hulladékgazdálkodás költségeit. Mindemellett az irányelv bevezeti a „kiterjesztett gyártói felelősséget”, valamint jogszabályi szintjén is különbséget tesz a hulladékok és a melléktermékek között, és nem utolsósorban, az egyik legfontosabb újításként hulladékhierarchiát hoz létre, amely hasonlóságot mutat a szélesebb körben ismert 3 R (reduce, reuse, recycle) mozgalommal, azonban annál jóval részletesebben szabályoz. Ennek

³ Európai Parlament (2018): *Az EU intézkedései a klímaváltozás megfékezésére*. <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20180703STO07129/az-eu-intezkedesei-a-klimavaltozas-megfekezese> (2024.11.15.)

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/98/EK irányelve (2008. november 19.) a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről. HL L 312., 2008.11.22. p. 3–30.

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/851 irányelve (2018. május 30.) a hulladékokról szóló 2008/98/EK irányelv módosításáról HL L 150., 2018.6.14., 109-140.

értelmében elsődleges a megelőzés, majd az újrahasználatra való előkészítés, ezt követi az újrafeldolgozás, az egyéb hasznosítás (pl. energetikai hasznosítás) és utolsóként szerepel a sorban az ártalmatlanítás. Mindezeknek megfelelően tehát kívánatos, hogy lehetőleg minél magasabb szinten történjen a hulladék kezelése.

4. Statisztikák

Az Európai Unió teljesítményét minden területen különböző statisztikák segítségével mérik, amelyeket az Eurostat, mint központi uniós statisztikai hivatal bocsát ki. Az időintervallumok elsősorban a mért terület típusától és vizsgált mértékétől függenek.

Ahogy szinte minden területen, így a hulladékgazdálkodás is jelentősen analizálva van, hogy milyen adatokat és fejlesztéseket tüztünk ki célul, vagy éppen értünk el. A következőkben nem sok, viszont annál is inkább fontosabb statisztika kerül ismertetésre, hiszen elengedhetetlen, hogy egy összképet lássunk az egész terület állapotáról és akár jövőbeli kimeneteléről.

Egy 2019-es Eurostat felmérés szerint jelenleg az átlagnak tekinthető szemétermelés körülbelül 500 kilogramm az évente kibocsátott mennyiség a tagországokban fejenként. Ehhez képest Magyarország egy fokkal jobb helyen áll; mi "csak" átlagosan 400 kilogramm szemetet termelünk fejenként. Ezen kívül az is kiderült a felmérésekből, hogy az egyes háztartásokban keletkező zöldhulladék $\frac{1}{3}$ -a visszaforgatható, amellyel elősegíthetjük a közvetlen környezetünk védelmét.

A következő szignifikánsnak tekinthető adathalmaz a műanyag csomagolásból származó hulladékok keletkezési és újrahasznosítási rátája lenne, amelyet az Eurostat egy 2010-től 2020-ig terjedő intervallumban vizsgált átlagosan az egész Európai Unióban. Látható, hogy a keletkezési ráta sokkal magasabban van, mint a hulladék újrahasznosítása. Az évtized elejétől 2019-ig egy növekvő tendenciát láthatunk; 30 kilogramm/fő és 35 kilogramm/fő képében. 2020-ban érzékelhető egy kisebb recesszió, amely véleményünk szerint a 2019-es koronavírus járvány következménye.

Ezzel szemben egyenesen arányosnak tekinthető az újrahasznosítási tendencia, viszont ennek mértéke jóval alacsonyabb, mint a termelésnek - 2010-ben még 10 kilogramm/fő-ről 2019-re nagyjából 14-15 kilogramm/főre nőtt; viszont itt jobban megfigyelhető a járvány miatti az újrahasznosításban történt visszaesés.

Egy másik kiemelendő statisztika szintén a műanyag csomagolásból keletkező hulladékra vonatkozik, bár itt egy áttekintő felmérést készített az Eurostat a 27 tagországgal kapcsolatban arra vonatkozóan, hogy melyik milyen százalékban hasznosít újra. A 2019-2020-as években mért adatok alapján az átlagos újrahasznosítási arány 37% volt; legnagyobb százalékban újrahasznosító

tagállam Hollandia 57%-ban, míg a legkevésbé újrahasznosító tagállam 10%-al Málta volt. Magyarország az alsó hányadba esett, nagyjából 10-12%-val.

5. A hulladékgazdálkodáshoz köthető fontosabb szakpolitikák, területek

A következőkben részletesebben kifejtésre kerülnek a hulladékgazdálkodáshoz köthető szakpolitikák. Ezeket nem feltétlenül lehet szigorú módon elhatárolni, mivel könnyen lehetnek átfedések az egyes foglalkozási területek között. A feladatuk az, hogy elkülönítsék és láthatóvá tegyék mindenki számára a szabályozásukat, funkciójukat és a magyarázatukat.

A vizsgálódásunk során a következő szakpolitikákat tudtuk elhatárolni: *az elemek és akkumulátorok; a hulladékolajok; az elhasznált járművek; a veszélyes hulladékok; a csomagolási hulladékok és a hulladéklerakás, hulladékszállítás.*⁶

A részletesebben megvizsgált hulladéklerakás aspektusára a következő jellemzők vonatkozhatnak:

- *az egyik legfontosabb tényező*, hiszen hulladékmenedzsment velejárója, hogy hogyan is legyen megfelelően elszállítva a keletkező hulladék;
- *sokszor nem megfelelő kivitelezés*, amely a nehézkes és körülményes szabályozásoknak vagy akadályoknak köszönhető;
- *a szortírozás jelentősége*; hiszen, ha már proaktív módon állunk hozzá az újrahasznosításhoz, akkor a következő lépések sokkal gördülékenyebben fognak megtörténni; és végül
- *az azonnali újrahasznosítás*, azaz egy láncfolyamat keretén belül - dinamikus és hatékonyan - amint beérkezik egy adag hulladék, akkor máris megkezdődhet a feldolgozás.

6. Egy kirívó példa

A fentebb részletezett szakpolitikához kapcsolódóan a C-653/13-as számú jogeset kerül kiemelésre, amelyet az Európai Bizottság indított Olaszország ellen még 2013-ban, amikor is a tagállam megsértette az előzőekben már részletezett, 2008/98/EK Hulladékkeretirányelvben foglalt szabályokat, ezáltal egy kötelezettségzegést megvalósítva. A rövid történeti tényállás alapján elmondható, hogy Olaszország számos hulladékgazdálkodási szabályt segett meg; különösen a szemétklerakók ügyében, amikor is a dél-olaszországi Campania régióban rendkívül sok illegális szemétklerakó alakult. Az Európai Unió Bírósága a következő megállapítást hozta: Olaszország megszegte a keretirányelvből fakadó kötelezettségeit, azáltal, hogy nem vette figyelembe, és

---

⁶ Eurostat (2024): *Waste Information on data: Waste generation and treatment: Key Waste Streams*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/waste/information-data> (2024.11.16.)

sürgős reformok végrehajtására kötelezte; emellett pénzbírság megfizetésére és az illegális lerakók megszüntetésére is felszólította.

A következmények nem maradtak el - az ország jelentős intézkedéseket alkalmazott, és nagyobb összegeket fektetett be a hulladékgazdálkodás további fejlesztésébe. Következtetesként meg lehet állapítani - ahogyan az eset is rámutat - az EU nagyon komolyan veszi a hulladékgazdálkodásra vonatkozó szabályozás fontosságát, és kész szigorú lépéseket tenni azok betartatása érdekében.⁷

Zárszó és következtetések

Mint ahogy az a fentebb leírtakban olvasható volt, az Európai Unió jelentős erőforrásokkal, szabályozással és intézkedésekkel próbálja elősegíteni környezetünk védelmét; ezen belül a hulladékgazdálkodást is. Évről évre az elvégzett felmérések és tapasztalatok alapján igyekszik minél aktuálisabb jogszabályokat hozni, amelyek szigorú előírásokat tartalmaznak. Ez szükséges ahhoz, hogy a tagállamok még jobban elköteleződjenek a hulladékgazdálkodás minél gördülékenyebb megvalósítása iránt. Természetesen sokat kell még tenni ahhoz, hogy a terület megfelelően helyt álljon a gazdaságban is; ehhez pedig mindenképpen szükséges és alapvető feltétele a polgárok bevonása, a tudatosság erősítése és a helyi kezdeményezések ösztönzése.

Források jegyzéke:

- Szelektálok (2013): *Hulladék és szemét*. <https://szelektalok.hu/hulladek-es-szemet-2/> (2024.11.15.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2008/98/EK irányelve (2008. november 19.) a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről. HL L 312., 2008.11.22. p. 3–30.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/851 irányelve (2018. május 30.) a hulladékokról szóló 2008/98/EK irányelv módosításáról HL L 150., 2018.6.14., 109—140.
- Eurostat (2022): *Plastic Packaging Waste: 38% recycled in 2020*. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/product/-/asset_publisher/VWJkHuaYvLIN/content/id/15175220/pop_up (2024. 11. 16.)
- Az Európai Unió Bíróságának 86/15. sz. sajtóközleménye a C-653/13. sz. ügyben hozott Bizottság kontra Olaszország ítéletére vonatkozóan

---

⁷ Az Európai Unió Bíróságának 86/15. sz. sajtóközleménye a C-653/13. sz. ügyben hozott Bizottság kontra Olaszország ítéletére vonatkozóan – Forrás: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2015-07/cp150086hu.pdf> (2024. 11. 16.)

- Eurostat (2024): Waste Overview. Forrás: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/waste/overview> (2024. 11. 15.)
- Európai Parlament (2018): *Az EU intézkedései a klímaváltozás megfékezésére.* <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20180703STO07129/a-z-eu-intezkedesei-a-klimavaltozas-megfekezesere> (2024. 11. 15.)
- Eurostat (2024): *Waste Information on data: Waste generation and treatment: Key Waste Streams.* <https://ec.europa.eu/eurostat/web/waste/information-data> (2024.11.16.)